

Operación Palace, més enllà del periodisme i les fake news

Repassem el fals documental més conegut de la televisió espanyola, *Operación Palace*, sis anys després de la seva estrena.

Il·lustració feta per Josep Conde

Aviat farà 40 anys del cop d'estat que va marcar un abans i un després a la història d'Espanya. Tot i això **seguim sense saber del cert que va passar aquell 23 de febrer del 1981**. Els fets són una gran incògnita per a la població espanyola, ja sigui per la falta de proves, o per la impossibilitat d'accedir als arxius relacionats amb el judici dels responsables del cop d'estat.

***Operación Palace* és un fals documental que va ser estrenat el 33è aniversari dels fets, dirigit per Jordi Évole i produït per *laSexta*. Presenta una teoria sobre els fets del 23 de febrer del 1981, segons la qual el cop d'estat forma part d'un muntatge dirigit pel director de cinema, José Luis Garcí i dissenyat pels polítics més importants de l'època, Iñaki Anasagasti, Jorge Verstryngne, Luis María Anson, Felipe Alcaraz, Joaquín Leguina, Joseba Azkarraga, etc. juntament amb l'aleshores rei, Juan Carlos I.**

Els **falsos documentals o *mockumentaries*** (en anglès) són un tipus d'obres audiovisuals que tant

poden ser per cinema com per televisió i que presenten esdeveniments ficticis com si fossin verídics. Podem dir que és un **gènere híbrid entre el periodisme d'investigació i l'art de narrar esdeveniments imaginaris**. Per tant, els seus creadors utilitzen eines pròpies dels documentals que expliquen fets reals a l'hora de fer-los; com imatges d'arxiu, òbviament descontextualitzats, entrevistes sèries amb personatges reals, una veu en *over* amb un to seriós, música de misteri que causa intriga en els espectadors, imatges editades i a vegades fins i tot hi ha una exhibició del mateix procés de producció i realització en acabar el visionat del documental, entre d'altres.

Jordi Évole es va inspirar en el popular fals documental o documental de ficció que va produir el canal de televisió francès; *ARTE France*, titulat *Operación Luna*, dirigit pel director William Karel l'any 2002. Aquest presenta les imatges de l'arribada de l'home a la Lluna per part de l'Apol·lo 11 com un suposat engany, encarregat pel llavors president Richard Nixon i executat pel cineasta Stanley Kubrick.

Fins i tot podríem dir que ***Operación Luna* no només va ser una inspiració per al periodista, sinó que va ser un referent a l'hora de crear *Operación Palace***. Les dues obres audiovisuals segueixen la mateixa estructura i estil. Són documentals amb una durada de 50 minuts, que compten amb el testimoni d'importants

personalitats del món polític i artístic que semblen validar la gran mentida que expliquen. Fins i tot el títol de l'obra segueix la mateixa línia que el fals documental de la televisió francesa, en aquest cas l'operació s'anomena *Operación Palace*, perquè representa que l'estratègia es va dissenyar dins d'una habitació de l'hotel Palace de Madrid.

Cal afegir que Jordi Évole no va ser el primer a apostar per aquest gènere a la televisió espanyola. L'any 1991, el canal català de TVE va emetre el primer episodi d'un nou programa de televisió: *Camaleó*. Aquest consistia en un informatiu fictici que anunciava un cop d'estat a la Unió Soviètica on podria haver estat assassinat Mijail Gorbaxov, líder de la perestroika. *Camaleó* va tenir un efecte similar a *Operación Palace*, tot i que les repercussions van ser majors, ja que van portar a la dimissió de Joan Ramon Mainat, cap de programes de TVE a Catalunya.

Cal afegir que *Operación Palace* també s'utilitza com a **eina de denúncia**, ja que un dels seus principals objectius era remarcar que després de més de 30 anys la població espanyola segueix sense saber amb certesa que va passar aquell 23 de febrer. Intenten despertar l'esperit crític dels espectadors a través d'una vessant lúdica i experimental jugant amb el llenguatge del fals documental. Per tant, l'audiència és la protagonista, perquè ha de descobrir que es tracta d'un joc, a través de les diferents pistes que se'ls van presentant i també amb els testimonis que expliquen dades que no són gaire veraces, i que fins i tot poden ser ridícules. Però l'espectador no descobreix l'engany fins al final del mockumentary, després dels títols de crèdit.

Operación Palace va ser tot un èxit, **va esdevenir l'emissió, no esportiva, més vista de la Sexta** amb 5,2 milions d'espectadors. De fet, 6 anys més tard segueix sent l'emissió amb més visualitzacions de la història de la cadena. Cal remarcar que les xarxes socials van tenir un paper clau en aquest èxit, ja que els espectadors, a través de diferents plataformes, com Twitter i Whatsapp, comentaven en temps real els successos que estaven visualitzant. El dia de la seva emissió és conegut com "el dia dels tweets esborrats", ja que l'audiència anava expressant en directe la seva frustració envers els fets que estava veient, però al final del fals documental van haver d'esborrar-los perquè van descobrir que tot era mentida.

Tot i el seu gran èxit, va tenir opinions mixtes. La mateixa directora de producció del fals documental, Vanesa Legaspi, va afirmar que "**per alguns vàrem ser uns genis, perquè vam fer una obra mestra, per altres vam ser el més detestable del panorama periodístic, perquè no se'ns podia anomenar ni periodistes**". La repercussió d'aquesta obra audiovisual va ser tan gran que fins i tot alguns dels protagonistes, com Iñaki Gabilondo, un periodista espanyol, van declarar que, tot i no penedir-se d'haver-hi participat, actualment no repetirien l'experiència, donat que estem en una època en què les *fake news* estan molt consolidades.

Com molt bé remarca Iñaki Gabilondo, actualment vivim en una societat on les *fake news* són molt presents, però no tenen per què ser un impediment per a crear obres d'aquest gènere. En certa manera, ensenyen a la ciutadania la facilitat de la creació d'una notícia falsa, però també donen eines per saber discernir entre allò que és real i allò que és fictici.

Asmaa Rabhi i Marina Ruiz